

Drebbel in Engeland, Eltham Palace

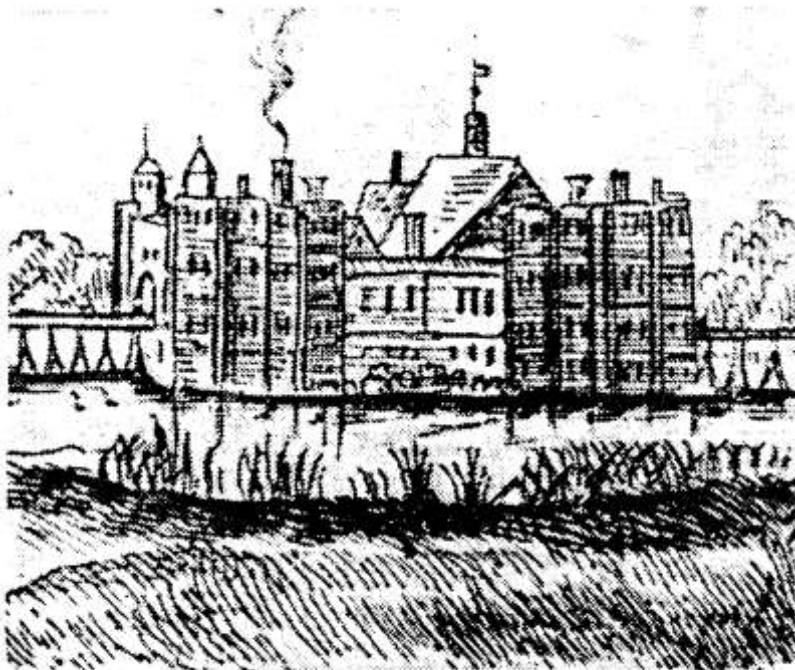
"Oefend u gaven regt" (5) door Hubert van Onna

* maart 1990

Toen Cornelis Drebbel (1572 Alkmaar - 1633 Londen) met zijn gezin rond ca. 1605 naar Londen vertrok, werd hij daar met veel eergards ontvangen. Drebbel had al enigszins naam gemaakt in de Nederlanden door een aantal bouwkundige werken, zoals een inventieve fontein in Middelburg, de door hem gegraveerde kaart van Alkmaar en de patenten betreffende een verbeterd type schoorsteen. Ook het perpetuum mobile en zijn boekje over de Elementen trokken veel aandacht.

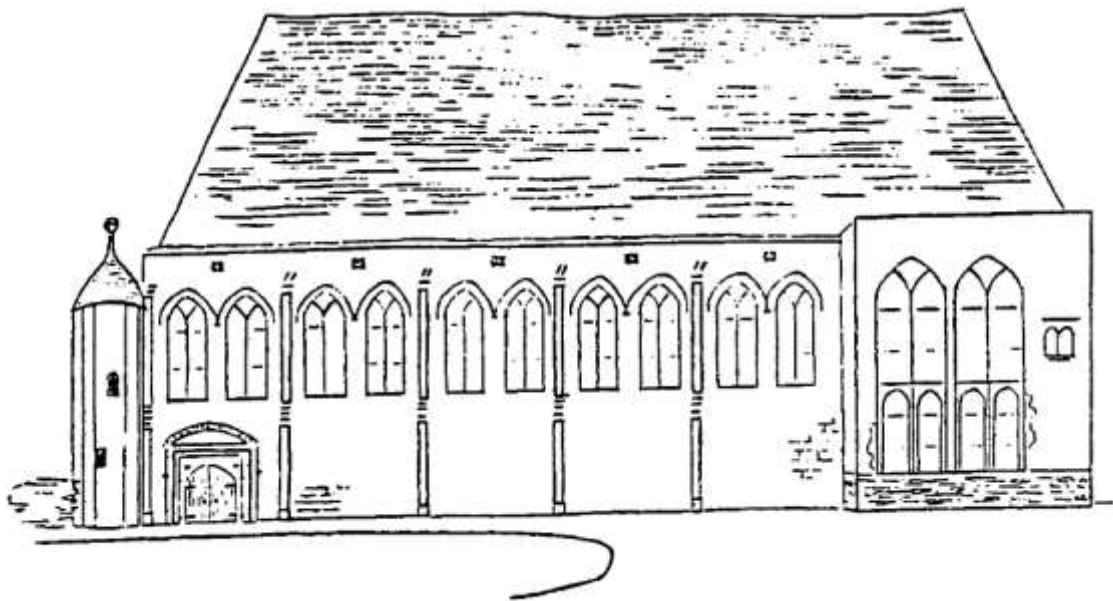
Of hij op speciaal verzoek van de toenmalige Engels/Schotse koning James IV en I (1566-1625) kwam, die in 1603 Koning van Engeland en Ierland was geworden, is niet helemaal duidelijk. Deze James, sedert 1567 Koning van Schotland, was getrouwd met Anna van Denemarken. Hij is de geschiedenis ingegaan als een 'vreemd type'. Zodra hij koning van de 2 rijken was geworden, breidde hij zijn hofhouding uit, op kosten van de staat. Zijn belangrijkste hovelingen waren veelal jonge mannen, die op grond van hun fysieke attractiviteit door de koning werden geselecteerd en die hem snel in hun macht kregen. Een van zijn zonen was prins Henry, die slechts van 1592 tot 1612 leefde. Wij vermoeden, dat Drebbel ondermeer was aangeworven om als leraar voor kroonprins Henry te fungeren. Drebbel had waarschijnlijk ook in Engeland al enige roem vergaard, door de de publicatie van zijn boek 'Van de Natuyre der Elementen' in 1604/5 en het Perpetuum Mobile, dat hij kort na aankomst aan het Engelse hof heeft gedemonstreerd.

Dat Cornelis Drebbel als een belangrijk personage werd beschouwd, blijkt wel uit het feit dat zowel de Koning James I/IV als een aantal andere vooraanstaande Engelse wetenschappers en edelen zich hebben bemoeid met de huisvesting van Drebbel en zijn gezin. Zij werden gehuisvest op Eltham Palace, een van de erfgoederen van de Tudors. Op dit plaatje staat Eltham Palace in volle glorie, vlak voor het verval begon.

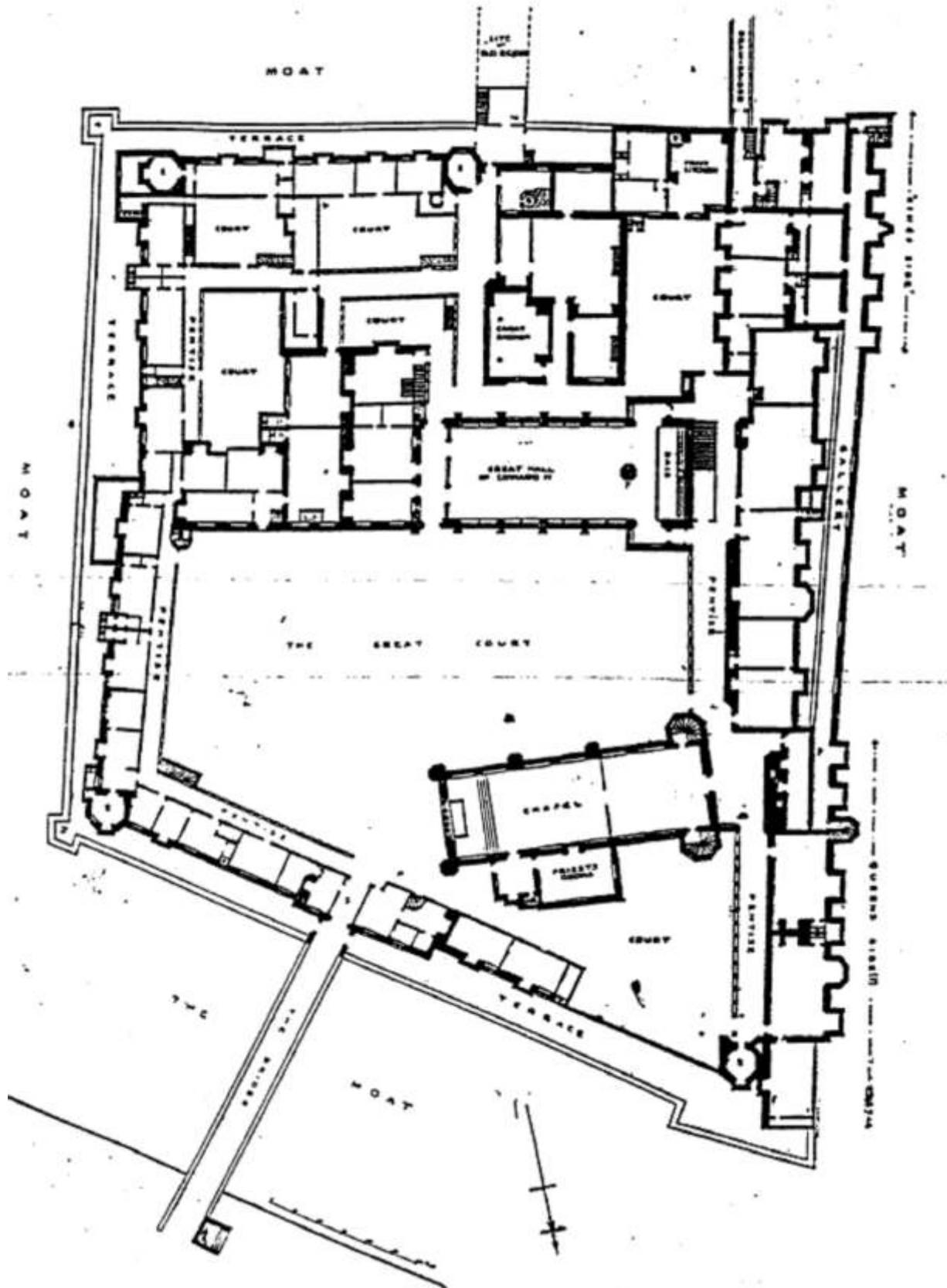
Royal Palace of Eltham. 1650

Eltham ligt in de buurt van Greenwich, op ca. 10 mijl van Londen. Rond 1600 had het plaatsje circa 300 inwoners en beschikte over een school. Die school was nogal bijzonder voor een dergelijk klein oord. Deze school zal waarschijnlijk bezocht zijn door de 2 zonen en dochters van Drebbel. Toen de Familie Drebbel een aantal vertrekken in dit paleis als woonstee kreeg toegewezen, was het paleis al enige tijd minder intensief in gebruik. Het paleis werd vooral door de koninklijke families bewoond tijdens de regering van Henry VII (1457-1509). Toen bezocht ook Erasmus in gezelschap van Thomas Moore de op het paleis verblijvende koningskinderen. Henry VIII (1491-1547) nam het initiatief voor diverse uitbreidingen en nieuwe bouwwerken. Hij was ondermeer de initiatiefnemer voor de bouw van de Great Hall, die heden ten dage nog fier het paleisterrein domineert. Deze Great Hall is vooral bekend om het houten 'hammer-beam' dak, een van de eerste grote houten dakoverspanningen, die in het begin van de 16e eeuw werden gebouwd. De grote hal, was uitermate geschikt voor de demonstraties van Drebbels Camera Obscura, het Perpetuum Mobile en het op zonnewarmte spelende clavecimbel.

De hal staat er nog steeds en is een van de weinige bouwwerken van het paleis, die de tand des tijds hebben doorstaan. Het paleis heeft oorspronkelijk bestaan uit een groot aantal verschillende gebouwen; de vertrekken van koning Henry waren uit baksteen opgetrokken, een bijzonderheid voor die tijd. Het is zeer wel mogelijk dat deze baksteen als ballast door schepen uit de Lage Landen naar Engeland werd getransporteerd. De plattegrond, die op de volgende pagina staat, werd pas in het begin van deze eeuw teruggevonden en dateert uit ca. 1590, toen bijna het gehele paleisterrein was bebouwd.

plattegrond paleisterrein Eltham Palace, rond ca. 1590

Reduced copy of the Plan of Eltham Palace, recently found in the Library of Hatfield House. Reproduced for "The Story of Royal Eltham" by the kind permission of the Marquis of Salisbury.
The Scale represents 60 feet—marked off in spaces of 10 feet.

Duidelijk zichtbaar zijn de Great Hall en de gracht, die het paleisterrein omringde. Langs de oprijlaan, die -ook nu nog- naar de toegangspoort van het paleis leidt, stonden een aantal huizen van bedienden en leveranciers aan het koninklijke hof. Een stenen, van laat-Gothische bogen voorziene brug, die als vervanger van de houten brug door Edward IV (zoon van Henry VIII en Jane Seymour (1537-1553)) werd gebouwd leidt naar het paleisterrein, dat, zoals op de plattegrond op de volgende pagina is te zien, behoorlijk vol was gebouwd.

Het ophaalbruggetje en de drawbridge, aan de bovenkant van de plattegrond zichtbaar, was een idee van Henry VIII en leidde via een tunneltje naar zijn privé tuintje. Uit de dagen van Henry VIII dateren ook de „statuten van Eltham“, die in januari 1526 door Kardinaal Wolsey werden opgesteld. Het betreft dan eigenlijk de huisregels voor Eltham Palace, waaruit wij er enkele citeren:

" De meester koks mogen niet naakt lopen of de nacht voor het keukenvuur doorbrengen."

" De bedienden van zijne Hoogheid mogen geen sleutels, bestek of borden stelen uit de huizen van andere heren, waar de hofhouding op bezoek is."

De statuten omvatten tevens een complete lijst van de personen, die toegang tot de koninklijke vertrekken hadden met regels voor hun gedrag en discretie. Kort nadat James VI en I de troon besteeg, benoemde hij een commissie, die de koninklijke bezittingen, waaronder Eltham Palace, in kaart moest brengen. Op 3 juni 1605 werd onder leiding van Lord Stanhope, Eltham in kaart gebracht. Sir Francis Bacon, Lord Verulam, en de andere leden van de commissie waren vooraanstaande politieke figuren. Sir Francis Bacon was een van Englands meest vooraanstaande progressieve wetenschappers in zijn tijd.

Wij kunnen ons afvragen of Bacon bij toeval betrokken was bij de inrichting van de verblijfplaats voor Drebbel en zijn gezin, of dat Bacon inderdaad als kwartiermaker voor de familie Drebbel optrad. Wij vermoeden, dat Bacon actief betrokken was bij de komst van Drebbel en belangstellend naar de aankomst van deze mede-wetenschapper uitkeek. Francis Bacon (1561-1626), wordt wel als de wegbereider gezien van de Britse Royal Society of Science, die in 1662 werd opgericht, was ondermeer in de Engelse politiek actief. Hij bracht het tot Secretaris Generaal en 'Keeper of the Great Seal', maar werd vooral bekend als wetenschapper en filosoof. Bekende werken van zijn hand zijn bijv. Novum Organum en New Atlantis. Hij legde in zijn geschriften de nadruk op de 'nieuwe wetenschappen' en de noodzaak van wetenschappelijk onderzoek, het belang van observatie en de uitvoering van experimenten. De bezigheden van Cornelis Drebbel moeten hem daarom sterk aangesproken hebben.

Dat Drebbel al snel naam maakte, blijkt wel uit het feit, dat zijn bezigheden in theaterstukken, die wellicht in de Great Hall in Eltham werden opgevoerd, en in gedichten vereeuwigd werden. Ook wordt aangenomen, dat Drebbel actief betrokken was bij de organisatie van feestelijkheden en dat hij de man voor de 'speciale effecten' was. Ben Jonson (1573 - 1637), regisseur en schrijver van theaterstukken, die bij de hofhouding van James I/IV gretig aftrek vonden, betrok het perpetuum mobile, the Eltham Motion, van Drebbel in een van zijn stukken.

In het toneelstuk "Me Silent Woman" van Jonson zegt Morose, een heer, die nogal op zijn rust is gesteld, maar nu door veel lawaai wordt gekweld, tot zijn vriend Truewit:

' You do not know what misery I have been exercised this day, what a torrent of evil!
My very house turns round with the tumult! I dwell in a windmill;
the perpetual motion is here and not in Eltham.'

Ook in andere stukken refereert Jonson aan het Eltham thing' en de 'motion'. Bijv. in een van zijn epigrammen "on the new Motion" komt Drebbels vinding voor.

'See yond Motion?
Not the old Fa-ding,
Nor Captayne Pod, nor yet the Eltham-thing,
But one more rare...'

Henry Farley noemt in zijn vers 'St.Paul's Church, her Bill for the Parliament' Drebbels machine:

'To See a Strange out-landish Fowle,
A quaint Baboon, an Ape, an Owle,
A dancing beare, a Gyants Bone,
A foolish Ingin, move alone...'

Eltham Palace wordt in 1632 enige tijd bewoond door de Vlaamse schilder Antony van Dijck, die dermate gewaardeerd werd door de zoon en opvolger van James VI / I, koning Charles I, dat hij al snel Sir Anthony werd en een fors jaargeld kreeg toegewezen. De familie Drebbel was toen allang vertrokken uit Eltham. Rond 1610 vertrok de familie Drebbel voor enige jaren naar Praag, waar hij aan het hof van Rudolph II werkte.

Waarschijnlijk in het begin van de (16)twintiger jaren, betreft Drebbel een andere woonplaats, dichterbij Londen. Met zijn schoonzoons, de 2 gebroeders Kuffler, - een van hun nazaten woont nu weer in Nederland, Bergen n.h.- heeft hij ruimte nodig voor de verwerking en de constructie van mijnen e.d.

Drebbel krijgt niet, zoals Sir Anthony van Dijck, een jaargeld. In de laatste jaren van zijn leven woont hij vlak bij de Tower Bridge. Hij exploiteert daar een bierhuis en hij trekt nog wat extra klandizie omdat veel mensen, deze creatieve en geniale uitvinder, die uit 's konings gratie was geraakt, in levende lijve willen zien. Ook komen zij om de overblijfselen van de onderzeeboot te zien, waarmee Drebbel van de Tower Bridge naar Greenwich was geroeid; onderwater!

In de geschiedenis van Eltham wordt Drebbel sporadisch genoemd en getypeerd als 'German scientist'. Er is in het moderne Eltham met naar schatting circa 40.000 inwoners geen straat naar Drebbel vernoemd. Eltham Palace is nu in handen van de militairen, die er een trainingscentrum hebben. Op zon- en donderdagen is het paleisterrein toegankelijk voor geïnteresseerde bezoekers. Sporen van Drebbel zul je er niet meer aantreffen, maar de gedachte dat Drebbel hier zoveel jaren geleefd en gewerkt heeft, maakt voor de echte Drebbelaar de reis naar Eltham en een wandeling over het paleisterrein al meer dan de moeite waard.

Het is betreuenswaardig, dat in de geboortestad van Drebbel, Alkmaar, slechts een onbeduidend straatje zijn naam heeft gekregen. Een gedenkteken op de hoek van de Koningsweg en de Doelenkluft, de plek waar Drebbel en zijn gezin een aantal jaren hebben gewoond, zal een passend eerbetoon zijn aan deze beroemde, inventieve en interessante Alkmaarse wereldburger.

Bronnen:

1. Cornelis Drebbel en zijne Tijdgenooten; Prof. Dr. F. Jaeger
2. The story of Eltham Palace, Roy Brook
3. The story of Royal Eltham, R.R.C. Gregory